מבוי שהוא גבוה פרק ראשון עירובין יג.

רבי עקיבא היינו מ"ק. דקתני[ט] הכשר מבוי כ"ש אומרים כו' ולא מפליג בין קצר לרחב: **דרב אחאי.** מבוי פחות מארבעה טפחים אד מיניייהו אית ליה דבארבעה ומארבעה ומעלה פליגי אבל פחות מארבעה אין צריך כלום: **ולא מסיימי.** הי מיניייהו אית ליה דרב אחאי והי מיניייהו אית ליה לרב אחאי והיינו דאמר לעיל [יב.] דרב אחאי גופיה תנאי היא: **לא רבי ישמעאל אמר דבר זה.** מומחק אני בו שהוא חכם ומעולם לא אמר דבר זה: **לא אמרה רבי עקיבא.** להאי הלכה כאותו תלמיד אלא לחדד את התלמידים שישמוע לכם לתורה וימרו פלפול מלבם לפיכך שיבאו בפניהם: **נראין לימרו.** נראין דברי אותו תלמיד: **קנקנתום.** אדרימנ"ט: **אסרה עלי.** ולקמן מפרש: **מחסר אות אחת.** וה' אלהים אמת אם תחסר אל"ף הרי אתה מחריב. וידבר ה' אם תוסיף אות אחת ותכתוב וידברו נמצאת מחריב: **דבר אחד יש לי.** לקמן מפרש מאי קמהדר ליה: **כסב שיכול למחות.** וקנקנתום ריאשומו ניכר מאד: **מאי קאמר ליה.** רבי ישמעאל: **ומאי קא מהדר ליה.** רבי מאיר. מאהר ליה על חסר ויתר ומהדר ליה קנקנתום יש לי: **קשיא שימוש אשימוש.** דקאמר לעיל קמיה רבי ישמעאל שימש תחילה והכא תני אידיכא: רבי עקיבא היה חריף טובא ולא מצי ר' מאיר למיקם אליביה: **וגמר גמרא.** משניות שקיבל מרבותיו: **והדר אתא לקמיה דרבי עקיבא.** שהיה חריף לפלפל ולדקדק כמה שלמד להשיב תשובות ומשניות זו על זו ולתרץ: **חוץ מפרשת סוטה.** אפילו בספר תורה דקסבר אם נא לתחוק לה מן התורה מותר: **שבמקדש.** מגילה של כל סוטה וסוטה[פ]: **אין מגילתה כשירה כו'.** סוטה שנכתבה מגילתה ואמרה עמאה אני ופטורה אין מגילתה כשירה לסוטה אחרת אלמא כתיבה לשמה בעינן וה"ה נמי דאין מיחקין לה מן התורה: ונמלך

ר"ע אומר על זה ועל זה נחלקו כו': ר"ע היינו תנא קמא איכא בינייהו [ט]דרב אחאי ואיתימא רב יחיאל ולא מסיימי תניא אמר ר"ע לא אמר ר' ישמעאל דבר זה אלא אותו תלמיד אמר דבר זה והלכה כאותו תלמיד הא גופה קשיא אמרת לא א"ר ישמעאל דבר זה אלמא לית הלכתא כוותיה והדר אמרת הלכה כאותו תלמיד אמר רב יהודה אמר שמואל לא אמרה ר' עקיבא אלא [י]לחדד בה התלמידים ור"נ בר יצחק אמר נראין איתמר א"ר יהושע בן לוי כל מקום שאתה מוצא משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד לפני ר"ע אינו אלא ר"מ ששימש את ר' ישמעאל ואת ר"ע [י]דתניא אמר ר"מ כשהייתי אצל ר' ישמעאל הייתי מטיל קנקנתום לתוך הדיו ולא אמר לי דבר וכשבאתי אצל רבי עקיבא אסרה עלי איני והאמר רב יהודה אמר שמואל משום ר' מאיר כשהייתי לומד אצל ר' עקיבא הייתי מטיל קנקנתום לתוך הדיו ולא אמר לי דבר וכשבאתי אצל ר' ישמעאל אמר לי בני מה מלאכתך אמרתי לו לבלר אני אמר לי בני הוי זהיר במלאכתך שמלאכתך מלאכת שמים היא שמא אתה מחסר אות אחת או מייתר אות אחת נמצאת מחריב את כל העולם כולו אמרתי לו דבר אחד יש לי וקנקנתום שמו שאני מטיל לתוך הדיו אמר לי וכי מטילין קנקנתום לתוך הדיו והלא אמרה תורה [יא]וכתב [יב]ומחה כתב שיכול למחות מאי קא"ל ומאי קא מהדר ליה הכי קא"ל לא מיבעיא בחסירות וביתירות [דלא טעינא] דבקי אנא [יג]אלא אפילו מיחש לזובוב נמי דילמא אתי ויתיב אתגיה דדל"ת ומחיק ליה ומשוי ליה רי"ש דבר אחד יש לי וקנקנתום שמו שאני מטיל לתוך הדיו קשיא שימוש אשימוש אסרה אאסרה בשלמא שימוש אשימוש לא קשיא מעיקרא אתא לקמיה דר"ע ומדלא מצי למיקם אליביה אתא לקמיה דרבי ישמעאל וגמר גמרא והדר אתא לקמיה דר"ע וסבר סברא אלא אסרה אאסרה קשיא קשיא תניא רבי יהודה אומר ר"מ היה אומר [א]לכל מטילין קנקנתום לתוך הדיו חוץ מפרשת סוטה ורבי יעקב אומר משמו [ב]חוץ מפרשת סוטה שבמקדש מאי ביניייהו אמר רב ירמיה למחוק לה מן התורה איכא בינייהו והני תנאי כי הני תנאי דתניא [ג]אין מגילתה כשירה להשקות בה סוטה אחרת ר' אחי בר יאשיה אמר מגילתה כשירה להשקות בה סוטה אחרת אמר רב פפא דילמא לא היא עד כאן לא קאמר ת"ק התם אלא כיון דאינתיק לשום רחל תו לא הדרא מינתקא לשום לאה [ד]אבל גבי תורה דסתמא מיכתבא הכי נמי דמחקינן אמר רב נחמן בר יצחק דילמא לא היא עד כאן לא קאמר רבי אחי בר יאשיה התם אלא דאיכתיב מיהת לשום סוטה בעולם אבל גבי תורה דלהתלמד כתיבא הכי נמי דלא מחקינן ולית ליה לרבי אחי בר יאשיה הא דתנן [ה]כתב [גט] לגרש את אשתו ונמלך

על זה ועל זה נחלקו. לא שייך למימר הכא טעמיה דב"ש אתא לאמעינן דכיון דאמר מ"ק לא נחלקו בדין הוא שיש לו להשיב ולומר נחלקו: **ולא מסיימי.** לא שייך כאן תנא בתרא לטפויי קאמי כיון דאיכא תנא דאפסקיה: **לחדד בו את התלמידים.** אין לפרש כמו בשאר דוכתי לידע אם ידעו להשיב על דבריו דמאחר שאמר שלא אמר ר' ישמעאל דבר זה מעולם היו יודעים שלא אמר [ו]כי אם לשכחו: **קנקנתום.** פירש הקונטרס אדרימנ"ט ורשב"ם פירש דקנקנתום היא קרקע ירוקה שקורין אותה ודריו"ל וכן בערוך ור"ת נמי פוסק כן בתיקון ספר תורה דמותר לתת אדרימנ"ט לתוך הדיו לספר תורה לכולי עלמא דלאו היינו קנקנתום וא"ת דבמסכת נדה (ד' יט.) תנן שחור כחרת ומפרש [ז]התם חרתא דאושכפי ובפ"ב דגיטין (ד' יט.) קאמר דקנקנתום הוא חרתא דאושכפי אם כן משמע שהוא שחור ואילו ודריו"ל ירוקה היא ודומה לזוכית ועל שם זכוכית נקראת ודריו"ל ולפי הקונטרס ניחא ור"י מפרש דאחר שטוחנים אותה יפה לתת לתוך הדיו אז היא משחרת: **או** מייתר אות אחת. כמו ברא"ש ברא ברא"ו וכיון מאיר קבל מרבותיו כמו הוה על הוה (יחזקאל ז) שהטיל יו"ד על האחרון:

חוץ מפרשת סוטה. ור' ישמעאל שהיה אומר בכל התורה כולה שמא היה דורש גזרה שוה מסוטה או כתיבה כתיבה או ג"ש אחרת אי נמי מדרבנן: **אבל** תורה דסתמא בתיבא ה"נ דמחקינן. משמע אע"ג דסוטה בעי כתיבה לשמה מותקן לה מן התורה ותימה לענין גט פסלינן פרק שני דגיטין (שם:) גבי ההוא דשקל ספר תורה ויהביה לדביתהו דאמר רב יוסף למאי ניחוש לה אי משום כריתות דאית בה בעינן וכתב לה לשמה וליכא ו"ל דרב יוסף אית ליה סברא דרב פפא דהכא אי נמי סבר לה כמאן דאמר אין מותקן לה מן התורה וא"ת והיכי מכשר הכא רב פפא בספר תורה אפילו למאן דבעי לשמה והא תנן גרים כל הגט (שם ד' כד.) שמע קול סופרים מקרין אים פלוני מגרש פלונית פסול לגרש בו ומוקי לה בגמ' בסופרים העשויין להתלמד וספר תורה נמי חשיב לה הכא כעשויין להתלמד ומשמע דלכולהו תנאי אית להו מתני' דהתם מדפריך ולית ליה לר' אחא בר יאשיה הא דתנן וכו' ו"ל דלהתלמד דהתם לא נכתב כלל להכשר הגט אבל ספר תורה כותב בסתמא לדעת כן שאם יצטרכו ימחקו ממנה פרשת סוטה ויהיו קשיא דלגבי גט אפילו בענין זה פסול ולא חשיב לשמה דהא אפילו כתבו הסופר לשמה בלא נוי הכעל פסול לגרש בו דהא תניא בני שאחזו (שם ד' עב.) כתב סופר לשמה וחתמו עדים לשמה ונתנו לה הרי הוא פסול עד שישמעו קולו שאמר לסופר כתוב ועדים חתמו והתם פסול משום דלא חשיב לשמה ולא משום דבעינן שליחות בכתיבה דהא סוף פ"ב דגיטין (ד' כב:) מכשירים כתיבת תש"ו בגדול עומד על גביו אע"ג דלאו בני שליחות ניהו וי"ל דלעולם חשיב לשמה והתם פסול מדרבנן וגבי סוטה לא שייך לפסול מדרבנן א"נ בסוטה אין הכהן שעליו לכתוב מקפיד אם יכתוב שום אדם לשמה שלא ברשותו ומסתמא ניחא ליה אבל גבי גט מסתמא לא ניחא ליה לבעל:

עשיה

מסורת הש"ס

א) [לעיל יב.], ב) [נכרות לג: וש"נ], ג) סוטה כ. ע"ש, ד) [סוטה יז:], ה) [מהר"ם אומר שזכוכי טוחר ממנו לכתי קא"ל קנקנתום יש לי וליכא למיחש לזוכיר (מ"ר)], ו) ונראה למלק כין וכתב לוחתן דנגמרינה בעינן שליחות אבל בכתיבה לא בעינן שליחות מטוס דמסתמא מיירי קרא שכל אדם יכול לגרש את אשתו ואפי' ידיו קטועות (מ"ר), ז) ניטין כד. סוטה כ:, ח) ל"ל דמתניתין דקתני. ט) בפ"א טופ: איתה כתוכה שם, י) אלא לשכחו אלא כמו שפירש הקונטרס כל"ל פ"ש רש"ל ול"ע מה יש כין הלכה לנראין כין דלשכחו אומר כן אם אתר הלכה מה נראה שכחו יותר (מ"ר)], כ) [וכן כתבו תוס' בניטין יט. ואפשר דבגרמשם היה כתוב אבל לפניו שם לא נמצא],

תורה אור השלם

1. וְכָתַב אֶת הָאָלָה הַזֹּאת וַיַּרְא אֶל מִי הַדְּרוֹם:
במדבר ה כג

לעזי רש"י

אדרימנ"ט. צבע שחור.

מוסף רש"י

לבלר. סופר (סוטה כ:). שמא אתה מחסר אות אחת. כגון מ' ה' אלהים אמת (ירמיה י:), או מייתר אות אחת. כגון נראלית נראו אלהים (סוטה כ:). דבר אחד יש לי. לקמן מפרש מאי תשובה היא זו (שם). כתב שיכול למחות. ור' ישמעאל סבר מותקן לה מן התורה ולא נמי כתיבה לשמה, ואפרשת סוטה לאוהב קא קפיד (שם). מאי קא"ל ומאי קא מהדר ליה. מאי קאמר ליה ר' ישמעאל דקא מהדר ליה ר"מ דבר אחד יש לי שעשה רושם ואינו נמחק, מה ענין קנקנתום אצל חיסור ויתור (שם). כתב לגרש את אשתו. כתב לה גט (שם כ:).

עין משפט נר מצוה

עב א ב מיי' פ"ח מהלי' תפילין הלכה ד וס"ג מהלכות סוטה הלכה ח וס"ד שם הלכה ט סמג עשין נד נה טוש"ע י"ד סי' רעח סעיף ו:
עג ג מיי' פ"ג מהלכות סוטה הלכה ח וס"ד הלכה ד והלכה יח סמג שם:
עד ד מיי' פ"ג מהלכות גירושין הלכה כ סמג שם ועשין כ טוש"ע אה"ע סי' קלח סעיף כ:

רבינו חננאל

א"ר עקיבי' על זה ועל זה נחלקו. פי' בין על המבוי שיש [ב]ארבו מד' אמות ולמעלה ובין על מבוי שהוא פחות מד' אמות נחלקו בית שמאי ובית הילל, ואמרינן הנא קמא סתם קאמר על כל מבוי, וד' עקיבי' סתם אמר על כל מבוי מה ביניייהו. ופרקינן דרב אחאי [איכא ביניייהו] דאמר למטה עד ארבעה, כלומר אם הוא מבוי שרוחב פתחו מארבעה טפחים ולמטה אינו צריך לא לחי ולא קורה, ולא מסיימי. א"ר יהוש' בן לוי כל מקום שאתה מוצא משום ר' ישמעאל א' תלמיד אחד בפני ר' עקיב', אינו אלא ר' מאיר ששימש את ר' ישמעאל ואת ר' עקיב'. דתניא א"ר מאיר כשהייתי למד תורה אצל ר' ישמעאל הייתי מטיל קנקנתום לתוך הדיו, וכשבאתי אצל ר' עקיב' אסרו עלי. איני והאמרי משמיה דר"מ כשהייתי למד תורה אצל ר' עקיב' בר. ואסיקנא לא קשיא מעיקרא אתא קמיה דר' עקיב' כיון דלא (אי)מצי לפיקם אליביה, אתא לקמיה דר' ישמעאל גמר גמרא, והדר אתא לקמיה דר' עקיב' וסבר סברא. תניא ר' יהודי' אומר [ר'] מאיר היה אומר לכל מטילין קנקנתום, חוץ מפרשת סוטה שבמקדש. מפני שצריך למוחקה.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com